

OSOBNÍ ZPRÁVY

Životné jubileum prof. MUDr. Jána Štefanoviča, DrSc.

Prof. MUDr. Ján Štefanovič, DrSc., akademik SAV, sa 19. novembra 1998 dožíva 80 rokov. Pochádza z podjavorinského kraja, z Moravského Lieskového, s ktorým stále udržiava dobré vzťahy. Po maturite (1948) študoval na Lekárskej fakulte UK v Bratislave, na ktorej o 5 rokov neskôr promoval. Už počas štúdia nastúpil ako asistent jej Ústavu chémie a po dvoch rokoch, r. 1955, prešiel na Ústav mikrobiológie; v tom istom roku sa stal externým aspirantom Imunologického oddelenia Mikrobiologického ústavu ČSAV v Prahe, na ktorom absolvoval aj päť mesačnú stáž. Činorodé prostredie tohto progresívneho oddelenia ho nadvihlo pre novo vznikajúci odbor imunológiu, ktorému zostáva verný podnes. Kandidátsku dizertačnú prácu obhájil r. 1960, o rok neskôr habilitoval z lekárskej mikrobiológie a imunológie, roku 1971 bol menovaný za profesora. R. 1982 obhájil doktorskú dizertačnú prácu a r. 1987 bol zvolený za akademika SAV a r. 1988 za člena – korešpondenta ČSAV.

Vedecké záujmy prof. MUDr. J. Štefanoviča, DrSc. sa koncentrovali hlavne na oblasť prirodzenej imunity. Predovšetkým riešil otázku enzýmových procesov, ktoré majú významnú úlohu pri fagocytóze. Študoval význam proteolytických enzýmov a inhibítorov v bunkách a sére. Okrem vlastnej problematiky sledoval, usmerňoval a podporoval aj iné oblasti imunológie, najmä pre potreby praxe. O jeho bohatej vedecko výskumnej práci svedčí viac ako 350 publikácií a 400 prednášok. Mimoriadnu pozornosť venoval výchove vedeckého dorastu. Na pracovisku, Katedre mikrobiológie a imunológie LFUK, ktoré až do r. 1991 viedol, sa vyškolilo 28 aspirantov, z toho polovici bol školiteľom; navyše, viacerí klinickí pracovníci riešili časť svojich dizertačných prác na katedre. Podporoval rast 4 doktorov vied. Prof. Štefanovič absolvoval viacero študijných a prednáškových pobytov v zahraničí, medzi ktorými treba spomenúť predovšetkým opakované študijné pobyty v Pasteurovom ústave v Paríži a kurzy SZO vo Veľkej Británii a Dánsku.

Prof. Štefanovič sa od samého začiatku venoval pedagogickej činnosti. Je autorom 13 vysokoškolských učebných textov z lekárskej mikrobiológie, resp. imunológie. Dlhé roky sa zúčastňoval aj na výučbe predmetu na novozaloženej LF UK v Mar-

tine. Od roku 1967 prednášal aj študentom Prí-FUK. Jeho zásluhou sa odbor rozrástol o 8 kvalifikovaných pedagógov, 4 docentov a 4 profesorov. Z iniciatívy prof. Štefanoviča sa na Slovensku začal rozvíjať nový odbor Klinická imunológia. Ako vedúci Subkatedry klinickej imunológie Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov (ILF) v Bratislave odovzdával formou školenia pracovníkov, resp. kurzami, poznatky a metodiky imunológie. Jubilant mal aj podstatný podiel na tvorbe koncepcie Klinickej imunológie v rámci Ministerstva zdravotníctva a pôsobil aj ako jeho hlavný odborník pre tento odbor. Niekoľko rokov viedol i Katedru mikrobiológie ILF.

Nemenej významná je činnosť jubilanta aj v odbornej sfére. Na Slovensku ako prvý zaviedol metódy na dôkaz protilátok, ktoré sa využívajú pri diagnostike sekundárnych streptokokových ochorení (reumatická horúčka, glomerulonefritída). Venoval sústavnú pozornosť mikrobiologickému laboratóriu katedry, ktoré zabezpečovalo diagnostickú činnosť pre fakultnú nemocnicu. 20 rokov viedol Mikrobiologické laboratórium Štátneho ústavu národného zdravia v Bratislave. Zásluhou jubilanta vzniklo aj Oddelenie klinickej imunológie FN. Rozhodujúcou mierou sa podieľal na vytvorení prvého laboratória transplantáčnej imunológie na Slovensku a položil tak základ pre rozvoj transplantáčného programu. Jubilant dbal aj o odborný rast mladých pracovníkov, o čom svedčí aj to, že atestáciu prvého stupňa z odboru lekárska mikrobiológia získalo 13 a nadstavbovú atestáciu z lekárskej imunológie 5 pracovníkov.

Veľmi bohatá bola aj spoločenská aktivita jubilanta. Od r. 1961 do decembra 1990 viedol Katedru mikrobiológie a imunológie LFUK, od r. 1972 Subkatedru klinickej imunológie IVZ a od r. 1981 až do jeho zlúčenia s Imunologickým ústavom LFUK v r. 1990, bol riaditeľom Ústavu imunológie UK. V rokoch 1963 až 1965 vykonával funkciu prodekana, v rokoch 1974 až 1980 funkciu prorektora, bol predsedom Čs. imunologickej spoločnosti ČSAV, hlavným odborníkom MZ SSR pre lekársku imunológiu. Bol členom 6 redakčných rád odborných časopisov, členom 5 vedeckých rád, 5 komisií SAV, resp. ČSAV a členom 6 komisií pre obhajoby kandidátskych a doktorských dizertačných prác. Za svoju aktivitu bol jubilant viackrát

oceneny, uvedme aspoň niektoré významnenia: Medaila J.E. Purkyňa (1973), Za vynikajúcu prácu (1978), Cena ministra zdravotníctva SSR (1979), Národná cena (1984), Rad práce (1988) a napokon Patočkova medaila, ktorá mu bola udeľená pomerne nedávno, na Mikrobiologickom zjazde v Brne r. 2004.

Prof. J. Štefanovič vždy podriaďoval celú svoju osobnú aktivitu odbornému štúdiu, skvalitňovaniu pedagogickej, vedecko výskumnej, odbornej a riadiacej činnosti. Pri všetkých pracovných povinnostiach si necháva čas aj pre svojich spolupracovníkov, ktorých svojím prístupom, svojou radou, pomocou usmerňuje v ich ďalšom vývoji.

Roku 1992 sa bývalá Katedra mikrobiológie a imunológie LFUK rozdelila na dva samostatné ústavy – Mikrobiologický a Imunologický ústav LFUK. Aj keď to nebolo pre jubilanta ľahké rozhodnúť sa, kam ísť, veď oba odbory, aj mikrobiológia aj imunológia, mu boli drahé a venoval im kus svojho života, predsa len prevládla chuť venovať sa viac imunológii a tak prešiel do tohto ústavu, i keď nepriamo s mikrobiológiou zostáva stále spojený cez niektoré laboratóriá zdravotníctva. Aj po odchode do zaslúžilého dôchodku ostal ešte niekoľko rokov medzi nami v plnej pracovnej aktivite. Venoval sa najmä pedagogickému procesu, ale stále sledoval aj vedeckú a odbornú literatúru a snáď neexistuje mesiac, aby nejaký z jeho článkov nevyšiel v niektorom odbornom časopise alebo nevystúpil na nejakom odbornom podujatí; momentálne sa na LFUK angažuje v klube klubu „Sapiencia“. Stále sa živo zaujíma o život na ústave, fakulte, zdravotníctve a školstve, vždy je ochotný pomôcť nielen svojimi radami, ale aj konkrétnou činnosťou. Obzvlášť cenné sú diskusie s ním o smeroch kam by sa mal uberať vývoj nášho odboru, ako čo najlepšie vyučovať a pod. Pozerá sa na život s nadhľadom, prehliada malichernosti takže každé posedenie s ním je zdrojom nových informácií a podnetov do ďalšej práce.

80 rokov života je už čas, kedy sa už dá zhodnotiť život človeka. Možno konštatovať, že život nášho jubilanta bol veľmi plodný a rozvoj mikrobioló-

gie, ale najmä imunológie, ktorej základný stavebný kameň na Slovensku položil práve on, zostane navždy spojený s jeho menom. Jeho zásluhy o rozvoj imunológie v rámci bývalého Československa snáď najlepšie vyjadruje dôvodová správa k udeľeniu Patočkovej medaily, ktorú vonkoncom netreba komentovať. Píše sa tam: „Prof. J. Štefanovič je dlouholetým členom Československé společnosti mikrobiologické (ČSSM); do budování naší společnosti se zapojil už v prvopočátcích obnovení její činnosti po 2. světové válce. Významně participoval na realizaci mnohých odborných akcí (semináře, konference, kurzy) a v r. 1960–1973 vykonával i různé funkce nejen v regionálním bratislavském, ale i v hlavním výboru (vědecký sekretář, místopředseda, předseda). Po r. 1973 vyvíjel velké snahy o propagaci imunologie zejména s cílem přesvědčit tehdejší politické orgány o opodstatnění založení samostatné Československé společnosti imunologické, což se podařilo až v roce 1986. Prof. Štefanovič významně přispěl k překonání separatických snah o rozdělení Společnosti na hektických sjezdech v Luhačovicích (1968) a ve Vysokých Tatrách (1970). Funkci vědeckého tajemníka Společnosti přijal na základě osobního přání prof. Patočky.“

Vážený pán profesor, dovoľte nám, aby sme sa aj my, Vaši spolupracovníci, pripojili k tým, ktorí vysoko hodnotia a oceňujú Vašu zásluhnú činnosť. Vaša priekopnícka práca pri budovaní pracoviska i odboru pripravila mladším generáciám pevné základy pre ich ďalší rozvoj a pre vyšší stupeň liečebno preventívnej starostlivosti o našich spoluobčanov. Želáme Vám do ďalších rokov predovšetkým potrebné zdravie a veľa životného elánu.

Milan Buc a spolupracovníci
Imunologický ústav LFUK
Bratislava
Prof. MUDr. Milan Buc, Dr.Sc.,
Imunologický ústav LFUK
Odborárske nám. 14
811 08 Bratislava 1
e-mail: milan.buc@fnmed.uniba.sk
Slovenská republika